

יש לעכב את הפרסום עד ליום שישי, ה-3 במאי 2002, בשעה 3:01 (לעיתון של יום שישי).

**ישראל/ השטחים הכבושים: קיים צורך לחקור אם בוצעו פשעי מלחמה בג'נין
דו"ח של Human Rights Watch מגלה הפרות של דיני המלחמה**

(ג'נין, 2 במאי 2002) – קיימות ראיות המצביעות על כך שצה"ל ביצע פשעי מלחמה בפעולה הצבאית במחנה הפליטים ג'נין, כך טוען Human Rights Watch בדו"ח שהתפרסם היום לאחר שהושלמה חקירה בת שבוע. בזמן החקירה האמורה, Human Rights Watch לא מצא ראיות התומכות בטענות שצה"ל טבח במאות פלשתינים במחנה.

בדו"ח בן 60 העמודים זיהה Human Rights Watch 52 פלשתינים שנהרגו במהלך הפעולה, כאשר 22 מתוכם אזרחים. רבים מהאזרחים נהרגו במזיד או בצורה לא חוקית. Human Rights Watch גילה גם שצה"ל השתמש באזרחים פלשתינים כ"מגינים אנושיים" והשתמש בכוח מוגזם וללא אבחנה במהלך הפעולה.

"מקרי ההתעללות שתיעדנו בג'נין חמורים מאוד, ובחלק מהמקרים נראה כי מדובר בפשעי מלחמה", אמר פיטר בוקרט, חוקר בכיר ב-Human Rights Watch וחבר בצוות החקירה. "כדי לקבוע אחריות אישית לפשעים החמורים ביותר, נדרשות חקירות פליליות. חקירות כאלה הינן בראש ובראשונה באחריותה של ממשלת ישראל, אולם הקהילה הבינלאומית חייבת להבטיח שישראל אכן תישא באחריות למעשיה".

צוות של Human Rights Watch שמנה שלושה חוקרים מנוסים שהה שבעה ימים במחנה הפליטים ג'נין, אסף תיאורים מפורטים מפי קורבנות ועדי ראיה, אימת את כל הפרטים בזהירות, וערך בדיקות עצמאיות של המידע שהתקבל מאנשים מסוימים לעומת מידע מאחרים, על מנת לבנות תמונה מפורטת של האירועים שהתרחשו במחנה באפריל 2002. צה"ל לא נענה לפניית הרבות של Human Rights Watch בבקשה לקבל מידע לגבי הפלישות הצבאיות שלו לגדה המערבית ולעזה.

בוקרט, שעמד בראש חקירות קודמות של Human Rights Watch שעיקרן התעללות בעת מלחמה בצי'נייה, בקוסובו ובאפגניסטן, אמר שברור כי האירועים בג'נין דורשים חקירה נוספת. הוא ציין שהחותם של צבא מקצועי הוא הרצינות שהצבא מייחס לצורך ליטול אחריות על הפרות חמורות של דיני המלחמה.

"ישראל צריכה לשתף פעולה עם ועדת הבדיקה של האו"ם לאורך כל הדרך, ואסור להעניק חסינות לאנשים המעורבים בהפרות כה חמורות של דיני המלחמה", אמר בוקרט. "ישנם תיאורים שונים מאוד לגבי ההתרחשויות בג'נין. ועדת הבדיקה של האו"ם יכולה לתרום משמעותית לחיפוש אחר האמת בג'נין".

ב-3 באפריל 2002 צה"ל פתח בפעולה צבאית נרחבת במחנה הפליטים ג'נין, ביתם של כ-14 אלף פליטים פלשתינים. כ-80 עד 100 פלשתינים חמושים נטלו חלק בלחימה. ישראל טוענת שהמחנה מהווה בסיס ממנו יצאו רבים מפיגועי ההתאבדות בהם נהרגו ונפצעו למעלה ממאה אזרחים ישראלים בחודשים האחרונים. Human Rights Watch גינה פעם אחר פעם את הרצח המכוון הזה של אזרחים. לוחמים פלשתינים חמושים גם הניחו במחנה מטעני חבלה לפני פלישת צה"ל ובמהלכה.

בין 22 האזרחים שמתו, תועדו במהלך החקירה גם המקרים הבאים:

- כמאל זגהאיר בן ה-57, אדם בכסא גלגלים שנורה ולאחר מכן נדרס על ידי טנקים של צה"ל ב-10 באפריל, בזמן שנע על כסא הגלגלים שלו, שעליו התנוסס דגל לבן, ברחוב ראשי בג'נין;
- ג'מאל פאיד בן ה-37, אדם משותק שנקבר תחת הריסות ביתו ב-7 באפריל אחרי שחיילי צה"ל סירבו לתת למשפחתו זמן כדי להוציא אותו מהבית לפני שדחפור הרס אותו;
- פאריס זייבן בן ה-14 שנהרג מיריות שנורו עליו מרכב משוריין של צה"ל כשיצא לקנות מצרכים ב-11 באפריל, אחרי ש הוסר סוף סוף העוצר שהטיל צה"ל; ו-
- עפאף דיסוקי בת ה-52 שנהרגה ב-5 באפריל, כשיצאה לפתוח לחיילים את הדלת, מפיצוץ חומרי נפץ שהניחו חיילי צה"ל בכניסה לביתה.

באחד המקרים שבו היה מעורב לוחם פלשתיני פצוע, חיילי צה"ל מנעו הגעת סיוע רפואי במשך מספר שעות. לאחר מכן החיילים הרגו את האיש, שהושאר ליד בית חולים בקרבת המחנה, ולא היה חמוש או נטל חלק פעיל בלחימה.

Human Rights Watch מצא גם ראיות המעידות על כך שצה"ל עשה שימוש בלתי-פרופורציונלי וחסר אבחנה בכוח. מסוקים שסיפקה ארה"ב ירו טילים נגד טנקים ותחמושת אחרת לתוך המחנה, ובחלק מן המקרים לא נעשו מספיק מאמצים כדי לזהות מטרות צבאיות לגיטימיות ולמנוע פגיעה בבתי אזרחים. המסוקים פגעו בבתי רבים במחנה הפליטים ג'נין שהתגוררו בהם רק אזרחים, ולא היו בהם לוחמים פלשתינים. באחד מהמקרים הרבים האלה שאירע ב-6 באפריל, פגעו פגז של טנק ושני טילי TOW נגד טנקים שנורו ממסוק בביתו של כמאל טוואלבה, אב ל-14 ילדים. לא היו בבית לוחמים. כשטוואלבה ובני משפחתו ניסו לצאת מביתם הבוער, חיילי צה"ל שהיו בקרבת המקום ירו לעברם.

במקרה אחר, אישה בת 60 נהרגה כשמסוק ירה טיל ישירות לתוך הדירה שלה, בקומה האחרונה של הבניין, על אף שלא היו בבניין או בקרבתו המיידית פלשתינים חמושים.

המבצע של צה"ל גרם להרס נרחב ובלתי-פרופורציונלי של התשתית האזרחית במחנה, ובמיוחד באזור ההוואשין, אחרי מארב של צה"ל במקום ב-9 באפריל. בניגוד לחלקים אחרים במחנה, שם נעשה שימוש בדחפורים משוריינים בעיקר כדי להרחיב את הרחובות, בהוואשין הוחרב כל האזור. לפחות 140 מבנים בכל המחנה נחרבו לגמרי, רבים מהם בתי מגורים של מספר משפחות, ולמעלה מ-200 מבנים אחרים נפגעו קשות, והותירו כ-4,000 בני אדם, למעלה מרבע האוכלוסייה, ללא קורת גג. למעלה מ-100 מהמבנים האלה היו באזור הוואשין.

ההחרבה הנרחבת, השיטתית והמכוונת של כל האזור הייתה לחלוטין בלתי-פרופורציונלית, יחסית לכל מטרה צבאית שישראל ניסתה להשיג. הקביעה אם ההרס הזה חרג מההגדרה של צורך צבאי באופן המהווה הרס זדוני – פשע מלחמה – צריכה להיות בקדימות עליונה עבור ועדת הבדיקה של האו"ם, אמר בוקרט.

Human Rights Watch תיעד גם מקרים בהם חיילים ישראלים השתמשו באזרחים פלשתינים כמגינים אנושיים, דבר האסור על פי המשפט ההומניטרי הבינלאומי. באחד המקרים אילצו חיילי צה"ל שמונה אזרחים להגן עליהם בכך שהכריחו אותם לעמוד על המרפסת בזמן שהחיילים ירו על לוחמים פלשתינים. כמאל טוואלבה ובנו בן ה-14 היו ביניהם. טוואלבה תיאר כיצד החיילים השאירו אותם בקו האש במשך 3 שעות, והשתמשו בכתפיים של בנו כדי להניח עליהן את הרובים תוך כדי הירי.

"גם אם נקבל את הטענה הישראלית לפיה ארגונים פלשתינים שמשתמשים במחנה הפליטים כבסיס היו אחראים להתקפת אזרחים ישראלים", אמר בוקרט, "הדבר אינו מצדיק את ההפרות של צה"ל המתועדות בדו"ח זה." בוקרט הוסיף כי Human Rights Watch לא מצא ראיות המוכיחות שלוחמים פלשתינים הכריחו אזרחים להיות להם מגינים אנושיים במהלך הקרבות במחנה, ולא נמצאו הוכחות שלוחמים פלשתינים מנעו מאזרחים פלשתינים לצאת מהמחנה.

"כמו בחקירות הקודמות שלנו לגבי פעולות צה"ל, גם הפעם מצאנו אינספור מקרים שבהם צה"ל אילץ אזרחים פלשתינים ליטול חלק בפעולות צבאיות", אמר בוקרט. "אזרחים פלשתינים אולצו להצטרף לחיילי צה"ל במהלך חיפושיהם בבתים, ולבצע את המשימות הכי מסוכנות בחיפושים אלה, לפעמים באיומי אקדח".

במהלך רוב "מבצע חומת מגן", צה"ל חסם כניסת סיוע חירום רפואי למחנה ג'נין. חיילים ירו לעבר אמבולנסים של הסהר האדום שוב ושוב, ובאחד המקרים ירו למוות בפארווה ג'מאל, אחות לבושת מדים בת 27, שהגיעה כדי לעזור לפצוע. במקרה אחר, מריאם ווישאיה בת ה-58 מתה בביתה 36 שעות אחרי שפגע בה רסיס של פגז; פעם אחר פעם, חיילי צה"ל מנעו מאמבולנסים להגיע לביתה, שנמצא רק כמה מאות מטרים מבית החולים הראשי בג'נין.

לפי המשפט ההומניטרי הבינלאומי, בתקופה שצה"ל שלט במחנה, האחריות לרווחת האוכלוסייה האזרחית חלה על רשויות ישראל. ובכל זאת, רשויות ישראל מנעו מארגונים הומניטריים גישה למחנה במהלך המתקפה, והמשיכו למנוע גישה הומניטרית למחנה הפליטים במשך ימים אחרי הפסקת הפעולות הצבאיות, על אף הצורך העצום.

Human Rights Watch חקר הפרות של המשפט ההומניטרי הבינלאומי על ידי ממשלות וארגונים חמושים במצבי סכסוך בעולם כולו, לרבות לאחרונה בקוסובו, בוסניה, צ'צ'ניה, מזרח קונגו, אינדונזיה, אפגניסטן וקולומביה, ודיווח על מקרים אלה.

Human Rights Watch עורך דו"ח נפרד הנוגע לאחראים על פיגועי התאבדות שכוונו נגד אזרחים ישראלים.